

... הנה לשון הש"ס ד'שוכרין לו דירה' ודאי משמע הא לקנות לו בית אין מחויבים. וגם אם נימא דכהיום שהרי פעמים זה בלתי אפשרי, ממילא גם קנית דירה נכנס בגדר די מחסורו — זה בית, דהא זולת זה לא ימצא אשה, מכל מקום פשיטא מאד דרק הכי-צריך וזול הוא בגדר צדקה, לא דירה רחבה בת כך וכך חדרים, דלכן אפקה תורה בלשון די מחסורו וכו', וכאיך ברייתא דאין אתה מחויב לעשרו — וקשה דמה קסלקא דעתין דכן מחויב לעשרו עד דנצרך קרא על זה — אלא על כרחך דהכי קאמר דקס"ד שתתן לו מה שצריך לו באמת ביד רחבה כל כך עד שאתה מעשרו על ידי זה, לזה כתבה תורה דרק למלאות החסרון ביותר, לא דרך עשירות...

ופשיטא לי דהאי דינא דאין אתה מחויב לעשרו שייך גם בעני בן טובים ועשירים, הגם דאמרינן שם בכי האי גוונא אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו — היינו לתת לו אורח חייו כאשר הוא רגיל ולא יתרעם על גורלו, אבל פשיטא דלהעשירו אין חיוב.

והיוצא מזה דגדר חיוב אינו אלא להשלים לו החסר ביותר, ולא כאלה המפריזים על המדה. זה באופן כללי... והיות שיש כהיום הרבה נצרכים כאלה, צריכים לחלק ה'די מחסורו' לכולם, ובשום אופן אין חיוב לתת מותרות שגם לפי ערך הזמן והדור אפשר לחיות בלעדם...'. (מתוך שבט הלוי ח"ט רב. ע"ש פרטים נוספים בח"ד קל ובח"ה קלד).

דף סח

'כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודה כוכבים...' — לפי שהנותן צדקה, הקב"ה משלם לו, ככתוב מלווה ה' חונן דל, והמעלים עיניו ממנה, יש לו לב בליעל לומר שאין מי שישלם לו, והרי הוא ככופר בה' ומודה באלהי כסף ואלהי זהב.

וכשם שהעובד עבודה זרה סבור שיש בידה להטיב ולהרע, כמו כן המעלים עיניו מצדקה, סבור שיש כח בממון להטיב לו, ובחסרונו — ירע לו, והלא כתיב לא יועיל הון ביום עברה, ואם נגזר עליו עונש, לא יצילהו ממונו, אדרבה, ע"י שמחסר מממונו לצדקה, יינצל מחסרון אחר. וכן בשאר מצוות, ע"י שטורח ויגע לדבר מצוה או מתבזה בשבילה, ינכו לו עי"ז בטורח ובזיון ממקום אחר. (עפ"י מהרש"א ב"ב ט. וקובץ שיעורים).

(ע"ב) 'פרנסה אינה כתנאי כתובה. מאי אינה כתנאי כתובה?...' — התוס' ושאר ראשונים נתנו טעמים שונים מדוע אין מפרשים אינה כתנאי כתובה לענין ההלכות שנזכרו לעיל, שומא בדעת

האב; בגרו ונישאו. (וע' אור שמח הלכות אישות כ, ג).

וכיוצא בזה הוכיח מכאן המהרי"ל (בתשובה עה) שפרנסה אינה נגבית אלא מנכסי האב ולא מנכסי האם, וכדין המזונות (כפי שמפורש במשנה — בבא בתרא קכב), שאם לא כן, היה לו לפרש לענין זה פרנסה אינה כתנאי כתובה. וכבר דנו ראשונים בבבא בתרא (ע"ש בריטב"א ובנמוק"י) בהלכה זו (והמהרי"ל לא הביאם). ויש לדחות ראייתו, שחילוק זה ניתן לשמוע מהמשנה עצמה, מכך שנקטה דין זה שגובין מן האב, רק לענין מזונות ולא בפרנסה. ולכן לא מסתבר לפרש דברי רב הונא כלפי דין זה. (בית שמואל קיג סק"ד). שתי דעות אלו הובאו בפוסקים (אה"ע קיג, ב). וע"ע לעיל נב:

*

'דהא רמאי שכיח, כדאיתא בפרק מציאת האשה בואו ונחזיק טובה לרמאים — ואי לא שכיח, לא הוינא מפטרינן מחטא'. (שו"ת מהרי"ק שורש ז)